

A KERESZTÉNY- DEMOKRÁCIA ÉS A CIVIL TÁRSADALOM SZÖVETSÉGE

N Á D O R K O P P Á N Y Z S O M B O R

Az elmúlt években, a *Kommentár* támogató nyitottságának köszönhetően, cikksorozattá váltak a világnézeti vákuum felismeréséből kiinduló, előbb a keresztény társadalom kortárs nyugati megvalósításának esélyeiről, utóbb pedig a 21. századi kereszténydemokrácia útkereséséről írt gondolataim.¹ Jelen esszében azt vázoló fel, hogy a kortárs nyugati (módszertani szűkítéssel élve európai s azon belül magyar) keresztény politikának és fókuszáltan a kereszténydemokráciának miért létkérdés a saját civil bázis megerősítése, és ehhez milyen utak kínálkoznak a 21. század első felében.

KERESZTÉNY CIVIL TÁRSADALOM

Joggal sokat emlegetett toposz, hogy a Demokrata Néppárt 1947-es választási sikerében – a feddhetetlenségen és a jó programon túl – felmérhetetlen hozzáadott értéke volt a még a háború előtti években kiépült KALOT-KALÁSZ-EMSZO hálózatainak és az Actio Catholica közösségének. A pénzhiány, a szűkre mért kampányidő és az egyenlőtlen sajtóviszonyok között esélye sem lett volna a Barankovics-pártnak, ha nincs elkötelezett, helyben jól beágyazott és aktívizálható civil háttér. A legnagyobb keresztény mozgalom az előbbi, azaz a Katolikus Agrárifjúsági Legényegyesületek Országos Testülete volt, amely 1938 és 1946 között működött, Kerkai Jenő jezsuita szerzetes szervezte meg, és csúcspontján közel félmillió tagossággal bírt. Felekezettől és vagyoni helyzettől függetlenül az egyház társadalmi tanításának a szellemében fogta össze, szellemileg és anyagilag pedig támogatta az agráriumhoz kötődő vidéki fiatalságot. Esménye „a krisztusibb ember, a műveltebb falu és az életerős nép, önérzetes magyar” volt.

Külön tanulmányt érdemelne, de említészerűen jelen keretek között sem hagyható figyelmen kívül az a magyar történelmi sajátosság, aminek következtében a nemzeti-keresztény politikum civil beágyazottsága elvékonyodott, és néhány ihletett pillanattól (a polgári körök 2002-es indulásától, illetve

¹ Nádor Koppány Zsombor témában írott művei a *Kommentár*-ban, a megjelenés sorrendjében: A kereszténység kulturális lehetőségei és küldetése napjaink Európájában (2021/3.), A keresztény társadalom eszméje (2023/2.), Kereszténydemokrácia a 21. században (2024/3.), A 21. század kereszténydemokráciája. Gondolatok a II. vatikáni zsinat és az utána következő pápai tanítások fényében (2025/3.).

Az Egyházközségi Munkás Szakosztályok, a Hivatásszervezet és a KALOT *Magyar Cél* című közös programjának meghirdetése, 1938 (*Új Nemzedék*, 1938. május 17. 9. oldal)

a mostani Digitális Polgári Körök örvendetes időszakától) eltekintve távolabb került a politika aktív színpadától, mégpedig egyfajta gyanakvó távolságtartás alapállásába.² A folyamat legelső és legfontosabb állomásaként azonosítható, hogy a kommunista diktatúra a politikum pluralitásának és a magántőkének a felszámolása, az egyházi iskolák államosítása, a szerzetesrendek feloszlata, valamint a média propagandává silányítása mellett nem feledkezett meg a két világháború között fénykorukat élő és a diktatúra kiépülését aktívan késleltető egyletek, egyházi, kulturális és civil szerveződések feloszlata, ellehetetlenítéséről sem. Ebből kifolyólag Magyarországon a civil szféra négy évtizedig tetszhalott állapotba került.

Szintén fontos szempont, hogy a budapesti liberális értelmiség a rendszerváltást követően kisajátította a civilség fogalmát és szerepét. A gazdasági hatalom és a médiabefolyás mellett így jórészt a társadalmi kezdeményezések lehetősége, bázisa is kikerült a magyar és keresztény érdekeket munkáló közösségek kezéből. A mögöttes ok *mainstream* narratívája az volt, hogy emezek tehetségesebbek, felkészültebbek és elkötelezettebbek voltak. Ezzel szemben, meglátásom szerint, inkább csak felkészítettebbek voltak: a '80-as évek puhuló diktatúrájának minden képzési, utazási s nem utolsósorban impexes előnyét élvezték, 1990 után pedig egyből megkapták a Soros-hálózat és a nemzetközi liberális világbirodalom kifogyhatatlan tárházát. Fogalomlopást és narratíva-írást követtek el: hasonlóan a teremtésvédelem és a társadalmi szolidaritás témájához, hathatósan hitették el a közvélemény többségével, hogy a civilség kizárólag liberális-baloldali játéktér. Pedig pontosan ellenkezőleg! A teremtésvédelemhez és a szolidaritáshoz hasonlóan a keresztény tanításokból, emberképből és a nemzet közösségéért felelősséget vállaló tanokból fakad, azok keretrendszerében teljesedik ki.

Mindeközben az iméntiekhez képest a kereszténydemokrácia sikerét 1947-ben oly eredményesen munkálók egy generációt elvesztve, forráshiányban, kapcsolódási hálójuk szakadozottságában és lényegi médiaplatform nélkül keresték a kiutat. Nem csoda, hogy az ezredfordulót követően a polgári-keresztény oldalon egyfajta tapintható, gyanakvó távolságtartás alakult ki a civil társadalommal szemben. Ezt táplálta a fentiekén túl a taxisbloká, az átpolitizált kereskedelmi televíziózás (Heti Hetes) megjelenése, a jóemberkedés bőrébe bújtatott „küldetéses” alapítványok megszorodása, a pénzszerzést célzó vallási és politikai mikroszervezetek vállalkozási formává érése és

2 Ennek távolabb fekvő okaira lásd bővebben: MOLNÁR Tamás: *Az Egyház, évszázadok zárandoka*. ford. LUKÁCSI Huba, Szent István Társulat, Bp. 1997.

Bárdossy László miniszterelnök előadást tart a KALOT érdi népfőiskoláján, 1942
(*Híd*, 1942. 6. szám, 12. oldal)

a lassan mindenhova begyűrűző, külföldi beágyazottságú ideológiák (LMBTQ, woke) erőszakos térhódítása.

Ebben a szellemi légkörben a Fidesz–KDNP 2010-ben indult kormányzási korszaka is kezdeti bizalmatlansággal tekintett a főként még mindig fővárosi és liberális civil szerveződésekre. Valahol a 2010-es évek derekán, amikor a korszak is elkezdett rendszerré forrni,³ a kormánypártok felismerték a civil szerveződések kormányzati pozícióban is nélkülözhetetlen voltát (ellenzékben, 2002-ben mindezt már megtették az akkori polgári körök létrehozásakor) s megkezdték az azóta is gyarapodó és közösséget erősítő kutatóközpontok, intézetek, egyesületek létrehozását, illetve a meglévők (például a Transzit-közösség) megerősítését.

KERESZTÉNYDEMOKRATA KÖZÖSSÉGÉPÍTÉS

Kereszténydemokrataként több sajátos szempontot, lehetőséget és nehézséget kell számításba vennünk. Egyfelől az egyház társadalmi tanítását nyíltan felvállaló, azt a plurális és szekuláris politika keretei között művelő kereszténydemokráciának mondania kell valamit az egyházi szervezetekhez fűződő kapcsolatáról. Másfelől nem hagyhatjuk ki a számításból, hogy a Barankovics-korszakhoz képest megváltozott körülöttünk a világ. Ezt a változást röviden az alábbi (kereszténydemokráciára fókuszáló) tényezőkben azonosíthatjuk:

1. Szemben azzal, hogy csupán csak a KALOT-nak 300 000 tagja és 2500 alapszervezete volt 1939-ben, addig ma például a KÉSZ, a Keresztény Értelmiségiek Szövetsége nagyságrendileg 3000 tagot számlál.
2. Míg a modernitás kedvezett a tömegmozgalmaknak, szervezeti struktúráknak, addig a posztmodern alapvetően tekintély-, dogma- és intézményellenes, így eleve nehezebb nagy taglétszámú közösségeket létrehozni.

³ Vö. Békés Márton: Rendszer és korszak. *Kommentár*, 2021/3–4.

3. Korunk azonban lehetőséget is nyújt az ügyek melletti elköteleződés iránti fogékonyságából fakadóan. Könnyebb tehát a keresztény politikának tematizáltan, ügyek és események köré szerveződnie, mint a közel egy évszázados struktúrákat fejleszteni. Természetesen az kihívásként jelentkezik, és megoldandó feladatot jelent, hogy az adott ügyek és események során megszólított átmeneti szimpatizánsokat hogyan lehet megtartani és becsatornázni a többé-kevésbé állandó támogatók táborába, illetve a tenni is kész civil, közösségi bázisba. (Érdekes párhuzamként jelenik meg, hogy a keresztény evangelizáció hasonló kihívásokkal néz szembe, így érdemes lehet a kereszténydemokráciának a misszió módszertanából ellesni technikai elemeket, megközelítési módokat.)
4. Abban a korban, amikor a különböző történeti és szociológiai hatások miatt a hagyományos közösségek (mint például a faluközösség) kohéziós ereje megrepesztett, lehetőséget nyújt a digitalizáció eszköztára. Mindez ráadásul egybecseng azzal, hogy a nem állandó csoportosulásokat jelentő, ügyek mentén való kiállás gyors reagálást, gyors kommunikációt tesz szükségessé.
5. A digitalizáció nyújtotta új formák lehetősége és az a tény, hogy kortársaink mintákat, hősöket, afféle e világi szenteket keresnek, felveti a személyek köré szerveződő *online* közösségek létrehozásának létjogosultságát. Ez lehet influencerszer vagy politikus köré szerveződő követőtábor, de természetesen csoport, egymással interakcióba lépő digitális kör is. Mindkét esetben fontosnak tűnik, hogy úgy aknázzák ki a távolságot áthidaló digitális lehetőséget, hogy igyekezzenek kilépni az *offline* térbe, és valódi találkozásokat is biztosítsanak (ahogy ezt most a DPK-országjárás kapcsán is láthatjuk).
6. A kereszténydemokrácia körül átrendeződött világ egyik legjelentősebb eleme, hogy a keresztény (főleg városi és értelmiségi fiatal közösségeink) alapállása megváltozott az 1990 óta tapasztaltakhoz képest. (Ez a helyzet azonban nem unikális: elég, ha a két világháború közötti keresztény politika polarizáltságára vagy akár a Mindszenty–Barankovics-véleménykülönbségre gondolunk. A kereszténydemokrácia 20. századi fénykorához képest hátráltató tényező ugyan, de a történelmi tapasztalatokat látva se nem meglepő, se nem megoldhatatlan kihívás.) Kettős problémát kell kezelnie a kereszténydemokrata közösségépítésnek. Egyfelől hittestvéreink jelentős része úgy véli, hogy keresztényként nincs köze a politika világához. Ezt a katolikusok esetében a vonatkozó egyházi tanítások felmutatásával könnyen lehet és kell cáfolni, protestáns testvéreink esetén pedig egy hosszabb dialógus lefolytatása tűnik szükségesnek.⁴ Másrészt sokan, jó szándékúan összekeverik a keresztény politikát az e világi rendben megvalósíthatatlan tökéletességgel, és az első botlás esetén elfordulnak az adott politikai közösségtől, dacára annak, hogy az képviseli leginkább és leghitelesebben a hitükből fakadó morált és társadalmi alapelveket.
7. Két tévút elkerülését tartom létkérdésnek. Nem erőltetheti a kereszténydemokrácia a '30-as, '40-es évek közösségépítésének lemásolását, mert a fenti sajátosságok, változások miatt az nem lehet sikeres. De azt az utat sem választhatja, hogy ebbéli csalódásából fakadóan passzív belenyugvásba süpped, és lemond közössége, háttérország és utánpótlása megerősítéséről. Meglátásom szerint sok, kisebb csoportosulás létrehozása és megerősítése a feladatunk. Egy olyan hálószerű struktúráé, ami együttműködve, de kellő rugalmassággal tesz lehetővé témák, társadalmi csoportok, életkorok, *offline–online* metszéspontok és bevonódási szintek mentén kialakuló koncentrikus köröket, egymással átfedésben létező halmazokat.

4 Ezzel kapcsolatban lásd részletesebben: NÁDOR Koppány Zsombor: *A 21. századi kereszténydemokrácia többletmuníciója a II. Vatikáni Zsinat és az azt követő pápai tanítások fényében*. Szent István Intézet, Bp. 2025.

Milyen közegben, milyen pártstruktúra mellett és milyen hangsúlyokkal érdemes tehát a 21. századi kereszténydemokráciának a civil bázisépítés útjára lépnie?

Szögezzük le rögtön, hogy ez nem csupán elemi érdeke, hanem kötelessége is! Az egyház szociális tanítását felmutató világnézeti pártként a kereszténydemokráciának mindez a szubszidiaritásból fakadó feladata, hiszen ennek az önkormányzatiságot és a helyi szerveződést, illetve a keresztény-polgári felelősségvállalást jelentő alapelve esetében nem hagyható figyelmen kívül.⁵ Másfelől pedig kötelessége az egyház társadalmi tanításának azon víziójából eredően, amely a civil szférának harmadik résztvevőként járó szerepet szán a gazdasági, társadalmi feladatok során.

Kiragadva a civil szót baloldali-liberális fogalmi fogságából, az nem jelent mást, mint az én–te kapcsolaton nyugvó emberi közösséget, azaz a természetünknek és a társadalmunk közös felépítésének egyaránt nélkülözhetetlen alapsejtjét. Jelentőségét bizonyítja, hogy a 20. század diktatúrái kivétel nélkül kíméletlenül léptek fel a közösségi társulásokkal szemben, mert felismerték, hogy csak ezek híján lehet teljes uralmat gyakorolni a magányukban kiszolgáltatottá váló emberek felett.⁶

„A kereszténységnek a képviselője nemcsak az egyház alapvető közösségein, struktúráin keresztül történik, hanem az önszerveződéseken, a krisztushívők egyesületein, a katolikus vagy más keresztény jellegű civilszervezeteken keresztül is” – fogalmaz Erdő Péter.⁷ A civil társadalom fogalma visszatérően jelen van a katolikus egyház szociális, gazdasági tanításban.

Abban a megközelítésben, definícióban találkozunk vele az egyházi dokumentumokban, miszerint harmadik szereplőként, az állam és a piac hagyományosan elfogadott pilléreit teljessé téve, kiegyenlítő pólust jelent az egészségesen működő társadalmi, gazdasági életben. A szabályozás és a verseny szem-

pontjai mellett, a szeretet- és erényalapú gazdaságot valósítja meg, illetve felmutatja az ajándékozás, a testvériség és a kölcsönösség szellemét.⁸ XVI. Benedek pápa ezzel kapcsolatban a *Caritas in veritate* enciklikában úgy fogalmaz, hogy „a piac–állam kizárólagos, bináris modellje felemészti a közösségséget, míg a szolidáris gazdasági formációk, melyek leginkább a civil társadalomban találják meg helyüket, bár nem redukálhatók arra, megeremtik ezt a közösségséget. [...] Mind a piacnak, mind a politikának szüksége van az ajándékozás felé nyitott emberekre.”⁹

A katolikus keresztények civil elköteleződésére hív tehát a II. Vatikáni Zsinat és az azt követő egyházi, pápai tanítások, protestáns testvéreink presbiteri-gyülekezeti rendszere pedig eleve ebben a szellemben fogant, így a kettős polgárságot élő keresztény állampolgárok hitéletük felől eleve nyitottak kell hogy legyenek a civil szerveződések felé. A Magyar Katolikus Püspöki Kar *Igazságosabb és testvériesebb világot* kezdetű körlevele kiemeli, hogy nemzetünk nem várhatja el, hogy minden feladatot állami szervek végezzenek el. Nekünk, állampolgároknak is részt kell vállalnunk a problémák megoldásában. Egyházi és civil közösségeken keresztül vagy egyénileg végzett kezdeményezéseink, tevékenységünk fontos hozzájárulást, megerősítést vagy esetenként korrekciót jelentenek az önkormányzati és állami munkavégzés vonatkozásában.¹⁰ A civil társadalom közzjő érdekében végzett áldozatvállalása, az egyház tanításának értelmében, kívánatos feladatmegosztást jelent az állami szerepvállalással, s lehetőséget ad arra, hogy valamennyi fél a számára leginkább megfelelő munkát végezze el.

5 Lásd bővebben: XI. PIUS pápa: *Quadragesimo Anno*. Szent István Társulat, Bp. 1942. 79. pont és Az Igazságosság és Béke Pápai Tanácsa: *Az egyház társadalmi tanításának kompendiuma*. ford. DÉR Katalin – HORVÁTH Pál, jegyz. összeáll. HORVÁTH Éva, Szent István Társulat, Bp. 2007. 185. pont.

6 Vö. TOMKA Ferenc: *Lelkipásztori teológia és az új evangelizáció*. Szent István Társulat, Bp. 2008. 140.

7 ERDŐ Péter: *Egyház, kultúra, társadalom. Beszéd, interjúk, írásk*. SZIT, Bp. 2011. 64.

8 Vö. BARTIZ Laura Sarolta OP: *Tágabb értelem. XVI. Benedek pápa tanítása a gazdaságról = Keresztények a pluralista demokráciában*. szerk. JANCÓS András – DARABOS Ádám, Ludovika, Bp. 2024. 140.

9 XVI. BENEDEK pápa: *Caritas in veritate*. ford. DÉR Katalin – HORVÁTH Pál, Szent István Társulat, Bp. 2009. 39. pont.

10 Magyar Katolikus Püspöki Kar: *Igazságosabb és testvériesebb világot*. Szent István Társulat, Bp. 1997. 5. pont.

közjón alapuló kölcsönösség

Az Egyházközségi Munkás Szakosztályok nagygyűlése a Vigadóban, 1938
(Képes Pesti Hírlap, 1938. október 25. belső oldal)

A civil társadalom nézőpontja nem csupán segítség az állam számára, vagy az állampolgároknak szóló felelősség, hanem bizonyos mértékben a politikumot is kötelezi, amennyiben meglátásai a közjót szolgálják. A transzcendensre nyitott emberi személy keresztény képe ellentétes mind a közösséget leértékelő individualista emberképpel, mind pedig a civil társadalmat az állam szférájában feloldó kollektivistá felfogással. Amint *Az egyház társadalmi tanításának kompendiuma* fogalmaz: „A civil társadalom a kulturális és közösségi kapcsolatok és források összessége, amely mind a politikai, mind a gazdasági környezettől viszonylagosan önálló. Sajátos tervezési képesség jellemzi, amely kedvez a szabadabb és igazságosabb társadalmi együttélésnek, ahol a polgárok különféle csoportjai egyesülnek, és azon fáradoznak, hogy sajátos célkitűzéseket dolgozzanak ki, öntsenek formába, alapvető követeléseiknek nyomatékot kölcsönözzenek és indokolt érdekeiket védelmezzék.”¹¹

A kereszténydemokrata közösségépítés során a tényezővel is számolni szükséges, hogy valószínűsíthetően a 21. századi kereszténydemokrácia fő kérdései antropológiai kérdések lesznek, maga a keresztény politika pedig radikálisabb, a hit által mélyebben meghatározott lesz, mint a II. világháborút követő nyugat-európai változatáé volt. Azok a részint hitünkéből fakadó, részint a migráció és a liberális véleményterror által ránk erőltetett témák, mint például az, hogy mi az élet kezdete és a vége, mi a család fogalma, vagy hogy mi-ben áll a házasság, olyan határozott vízvonalakat jelentenek majd, amihez hasonlót jelenleg az Egyesült Államok közéletében látunk. Ez témánk szempontjából nemcsak azért releváns, mert befolyásolja a civil mozgásteret és a háttérbázis alakulását, hanem azért is, mert gyökereiben fogja meghatározni az európai kereszténydemokrácia együttműködését, illetve országon belüli koalíciós lehetőségeit. Addig ugyanis, amíg a 20. században lehetséges (bár a magyar tapasztalatok szűrőjén keresztül nézve minimum furcsa) volt például egy olaszországi baloldali– kereszténydemokrata koalíció, addig ezt az új antropológiai sarokpontok nem fogják lehetővé tenni. A másik oldalról azonban ez ideológiailag közelebb fogja hozni egymáshoz az európai kereszténydemokrata pártokat, s kiaknázva a digitalizáció lehetőségeit, megnyitja majd az utat a határokon átívelő keresztény digitális köröknek, csoportoknak, bázisoknak.

11 *Az egyház társadalmi tanításának kompendiuma. I.m. 417. pont.*

KERESZTÉNY CIVIL HÁLÓ

A jövő kereszténydemokráciáját jelentő civil hálót már létező és újonnan megalkotandó szervezetek, illetve új szövetségek, együttműködések fogják jelenteni. Mindezt úgy, hogy érzékenyen kell kimérni a szubszidiaritásból fakadó decentralizáltságot, az önálló helyi szervezetek életerős működését és a kellő erőt birtokló, irányítási képességgel rendelkező pártvezetés, pártstruktúra meglétét. Nézzük, mely csoportok lehetnek a kereszténydemokrata politika civil társadalmi szövetségesei!

A KDNP több mint 80 esztendő pártként ehhez minden eszközzel rendelkezik. Megvan a szükséges tapasztalata, alapszabálya, beágyazottsága és szellemi tőkéje is. Nincs párt, nincs kereszténydemokrata politika a 21. században sem pártszervezet, elnökség, választmány, helyi alapszervezetek és ifjúsági bázis (mint az IKSZ, az Ifjúsági Kereszténydemokrata Szövetség) nélkül. Ezek megtartása, megerősítése létfontosságú. Gondolni kell azonban a digitális térbe való becsatornázásukra, illetve meglévő helyi vagy potenciális szövetségekkel való összekötésükre. Utóbbi kapcsán a helyi kereszténydemokrata alapszervezetek strukturáltan működhetnek együtt helyi (digitális) polgári körökkel, KÉSZ-alapszervezettel, cserkészcsapatokkal, plébániai, gyülekezeti és sportközösségekkel, vagy a keresztény oktatást, illetve az „élet kultúráját” (Szent II. János Pál) munkálókkal, mely utóbbiról a 21. századi keresztény politika szólni fog. A kereszténydemokrácia el kell, hogy lesse politikai ellenfeleitől a *soft power* jelentőségét, és a hozzá kötődő civilekben fel kell ismernie annak a lehetőségét is, hogy azok feladata, hogy érzékennyé, fogékonyá tegyék a társadalmat egyes kereszténydemokrata témák iránt.

Számos olyan szervezet van Magyarországon, amelyek értékrendjükben közel állnak a kereszténydemokráciához, helyben erős beágyazottságuk van, s még ha méretükben nem is hasonlíthatók össze az egykori KALOT–KALÁSZ népmozgalmával, jelentős tagsággal s még jelentősebb szellemi tudásbázissal, illetve *online* eléréssel rendelkeznek. A legnagyobbak közül ilyen a KÉSZ, ilyen a cserkészmozgalom, és ilyen a nagy egyházi egyetemek diáksága, illetve a helyi plébániai, gyülekezeti *kulturális közeg* – utóbbi megfogalmazás hangsúlyos, ugyanis nem a liturgikus keretek között megvalósuló politikai aktivitásra, hanem a közösségként működő plébániák, gyülekezetek egyéb programjain, közösségi életén belül való kereszténydemokrata megjelenésre utal. Nem szabad félreértenünk a pluralitás és a szekularizáció adottságait, és félünk sem szabad az esetleges véleménykülönbségek ütköztetésétől. A fenti intézményekben a kereszténydemokrácia potenciális bázisa rejlik, különösen akkor, ha a már tárgyalt 21. századi, antropológiai fókuszú kereszténydemokráciára gondolunk. Ebben a változó keretrendszerben a világnézeti pártként működő kereszténydemokrácia hol tudna aktívabban jelen lenni, mint

az ugyanazt a világnézetet, vagyis az egyház társadalmi tanítását követő közösségekben? Ezt a jelenlétet erősíti, hogy az előtérbe kerülő új törésvonalak a hit és a hit tagadása, az erkölcs és annak elutasítása mentén húzódnak, így bőséges teret adnak az ökumené keretei között arra, hogy a hagyományosan többségében katolikus kereszténydemokrácia integrálja protestáns és kiségyházi testvéreinket, de nem

tűnik az sem elképzelhetetlennek, hogy a kereszténydemokrácia – a felismert közös értékek mentén – tömegében szólítson meg kulturális keresztényeket is.

A potenciális civil bázishoz sorolhatjuk a mintegy 18 százaléknyi magyar diákot (és szüleiket, tanáraikat) lefedő egyházi közoktatási intézményrendszert. Természetesen ebben az esetben sem oktatási, intézményi keretek között, hanem az ott adott közösségek tágabb kulturális vonatkozásában. Mozgástér, lehetőség van a kortárs hivatásrendi csoportok megszólítására is, legyenek azok keresztény orvosok, pedagógusok vagy tűzoltók.

Alkalmi együttműködésként induló, ám tartós bázist, szövetséget jelenthet, ha egy adott témában, úgy mentén megtalálja a kereszténydemokrácia a vele egy értékplatformon lévő helyi civileket. Bőséges együttműködési lehetőség kínálkozik oktatási és teremtésvédelmi kérdésben, az életvédelem terén,

a kereszténydemokrata
politika civil társadalmi
szövetségesei

A KALOT programja az 1940-es évek első felében

a szolidaritáshoz köthetően, vagy éppen a családok helyi érdekérvényesítése vagy a hagyományörzés értékteremtése kapcsán.

A bőséges és minőségi kutatóközpont-hálózat, illetve fiatal felnőtteket célzó szakkollégium, szabadegyetem kiváló lehetőséget teremt a kereszténydemokrácia utánpótlásának a kiművelésére, a jövő Mihelics Vidjeinek edukálására, ezt a célt szolgálja például a 2025 őszén indult Föld Sója Szabadegyetem, a Szent István Intézet képzése.

A már említett digitális közösségekkel, ismert média- vagy közösségi-média-szereplőkkel kapcsolatban pedig lehetőséget kell adnunk az *online* és *offline* tér egymást felerősítő és hitelesítő hatására. Helyben ismert szereplőinknek meg kell adnunk a digitális jelenlét lehetőségét. Az *online* térben közismertté vált véleményvezéreket pedig el kell hívni a helyi, *offline* közösségekbe. A digitális csoportok legaktívabb tagjai számára pedig lehetővé kell tenni a személyes találkozást, együtt gondolkodást, karitatív akciók megélésének közösséget építő élményét. Bőséges pozitív példánk van arra, hogy közösségeink tere olyan terep, ahol lehetőség nyílik a szolidaritás és a munkálkodás által meghatározott morál és jövőkép felmutatására.

Mindez a munka nem szolgálhat mást, mint egy kortárs hivatásrendiséget, a keresztény ember transzcendens és e világi feladatát egyaránt komolyan vevő, felelős kettős polgárságot, mely a KALOT-programot célozza a 21. század lehetőségei, keretei és problémái között: a krisztusibb keresztény ember, a műveltebb magyar közösség, az életerős, reprodukzív nép, valamint a büszke, szuverén Magyarország közös felépítését. ■